

Inventering av fältgentiana i Hälsingland

Utfört av Magnus Andersson på uppdrag av länsstyrelsen i Gävleborg 2016

Inledning

Fältgentiana *Gentianella campestris* är en kulturberoende och hotad art (EN) som omfattas av ”Åtgärdsprogram för fältgentianor i naturliga fodermarker, 2015 - 2019”. För att följa upp artens status i Hälsingland har 79 av de tidigare kända förekomsterna inventerats under sommaren 2016. Uppdraget har utförts av Magnus Andersson på FORAN Sverige AB, på uppdrag av Tomas Troschke, koordinator för hotade arter på länsstyrelsen i Gävleborg.

Rapporten redovisar metodik och resultat för inventeringen.

Tack till Maj Johansson och Torbjörn Eliasson som ställt upp med information som de haft om olika lokaler! Tack också till alla vänliga och hjälpsamma gårdsägare som visat runt på ägorna och berättat om sina fältgentianor!

Tomas Troschke har varit vänlig och gjort översiktskartor.

Magnus Andersson, Hudiksvall i november 2016

Bilden på försättsbladet visar senblommande fältgentiana vid Östergården (Ystegården) i byn Malungen i Hassela. Notera även den vanliga följearten ormrot uppe till vänster i bild.

Innehållsförteckning

Inledning.....	2
Något om Fältgentiana	7
Fältgentiana av olika typer och stadier i Hälsingland.....	8
Metodik	10
Resultat.....	11
Tabell 1. Översikt över inventerade och nytillkomna lokaler.....	12
Översiktskartor	14
Lokalbeskrivningar.....	16
Ramsjö	16
1. Furuhöjd	16
2. Tallnäs, Per-Nilsas.....	16
3. Hedsjö (1).....	17
4. Hedsjö (2).....	17
5. Stugutjärn (Hansastugan)	17
6. Sörnaggen.....	18
Ljusdal	18
7. Bäckeskogsvallen	18
8. Oppli, N om Vallatorpet.....	19
9. Remman.....	19
Hassela	20
10. Korpåsen, Per-Svens.....	20
11. Laxbo.....	20
12. Lamsos.....	20
13. Laxbo – Lamsos	21
14. Styggberg Norra	21
15. Styggberg, NO om, vid landsväg	21
16. Styggberg Södra	22
17. Hångberg, nordligaste gården.....	22
18. Hångberg, näst nordligaste gården	23
19. Musåsen.....	23
20. Kölsjön, väkant 1 km väst om	23
21. Österås, Buskens	24
22. Österås, Buskens, 150 m S om	24
23. Moren (Mora).....	24
24. Buskan	25

25. Ersk-Mats 1	25
26. Ersk-Mats 2	26
27. Västsveden.....	26
28. Granhult, vägkant NV om	26
29. Ersk-Lars, Granhult	27
30. Nygård, S om vägen	27
31. Norr på täkta (Norrbotäkten).....	28
32. Normans Gräsåsen.....	28
33. Modes	28
34. Rigberg, kraftledningsgata	29
35. Rigberg	29
36. Sunds, NV om Finnåsen	29
37. Finnes	30
38. Norrbäck, gård vid vägkorsning	30
39. Norrbäck, näst östligaste gården.....	30
40. Norrbäck, östligaste gården	31
41. Högbrand	31
42. Stakholmen, västra gården.....	31
43. Pelles, V om Stakholmen	32
44. Uppgårdsbodarna.....	32
45. Nybodarna	33
46. Bygget	33
47. Klovens.....	34
48. Sörgården.....	34
49. Östergården	34
Bjuråker	35
50. Skäftesvallen	35
51. Bäcksvedjorna, f.d. fäbodstuga	35
52. Bäcksvedjorna vid fäbodstuga.....	35
53. Furuberg, N om landsvägen	36
54. Flinttorpet	36
55. Oxåsen	37
56. Sniptorpet, 2 km S om Furuberg	37
Bergsjö	37
57. Kråkbäcksvallen	37
Gnarp	38

58. Åsvallen.....	38
Los	38
59. Rullbo, Bygget.....	38
60. Gruvbyn.....	39
61. Hästtjärn, O väg till Johans loke.....	39
62. Karlsberg, Hedlunds gård.....	39
63. Tensberg, gammelvallen.....	40
Färila	40
64. Lillskog, skolan	40
65. Lillskog, O om tröskvandring.....	41
66. Kölströmmen, älvstranden.....	41
Ovanåker	41
67. Våsbo fäbodlar.....	41
68. Morabo Norra	42
69. Morabo Södra	42
Arbrå	43
70. Hästberg.....	43
71. Östansjö, Blixts	43
72. Östansjö, Mose backe/Spårs	43
Alfta	44
73. Skalen	44
74. Tulpanns	44
Bollnäs	45
75. Sjösveden.....	45
76. Vittsjön 2, 400 NV Grannas	45
77. Vittsjön 3, Tomtas äng	46
78. Vittsjön 1	46
79. Rimsbo.....	47
80. Mickels äng	47
Hanebo	48
81. Södra gården, Jansbo	48
82. Persbo, numera obebodd gård	48
83. Stugubacken	49
84. Sva, Hanebo.....	49
85. Digerberget (2)	49

Bild 1. Blommorna hos fältgentiana har nektar och besöks ofta av humlor, men växten är starkt självpollinerande och inte beroende av pollinatörer. Moren 15/8 2016.

Något om Fältgentiana

Fältgentiana *Gentianella campestris* subsp. *campestris* är en tvåårig och kalkgynnad ört som finns uteslutande i människoskapade biotoper, såsom slätterängar, hagmarker, gräsmattor, gårdsmiljöer och vägkanter. Den är helt beroende av sin fröbildning och att fröna kommer åt att gro och utvecklas till nya bladrossetter. Om dess växtmiljöer överges eller växer igen försvinner växten. Detsamma händer förstås om frömognaden hindras genom att växten slås eller betas av för tidigt. Fröna är mestadels kortlivade, men har i flera fall påvisats kunna ligga kvar i fröbanken under några tiotals år och gro vid markstörning eller avverkning av uppväxande skog. Fröförökningen innebär också att fältgentianan kan uppträda på nya dellokaler, och så att säga ”vandra runt”, inom de lämpliga biotoperna.

I Gävleborgs län finns minst två olika typer av fältgentiana, vi kan kalla dem tidigblommande och senblommande. Den tidigblommande finns i de södra delarna, men också upp mot nordväst och nordost. Den senblommande har sina starka fästen norr och nordväst om Hassela, men finns även på ytterligare några platser i söder. Man kan förenklat beskriva deras blomningstid som juli respektive augusti. Hasselatyper är svår att placera i antingen fältgentiana-facket eller sätergentiana-facket (*Gentianella campestris* subsp. *islandica*), eftersom den har så stor variation i växtsätt. Den har ofta en genomgående huvudstam såsom subsp. *campestris*, men här och där istället ett buskigt växtsätt utan tydlig huvudstam, som subsp. *islandica*. I genomsnitt är Hasselatyper mer grenig och blomrik och sätter också lättare nya blommande grenar vid skada. Vi får kalla den för intermediär.

Utöver dessa två typer kan man också nämna att den tidigblommande fältgentiana som växer vid Remman och några andra platser i nordväst skiljer ut sig genom att ha blommor som inte öppnar sig helt. En annan specialitet är den ljusblommiga, rosaaktiga variant som blommar sent på en fläck i Sjösveden och kanske också på lokalen Vittsjön 2. Varianten är mer rosa än den ljus- och senblommiga typ som är vanligare i Jämtland. På några lokaler förekommer både tidiga och sent blommande plantor. Även vita exemplar förekommer på några platser, såsom på Stugubacken och Tallnäs, Per-Nilsas.

Fältgentiana av olika typer och stadier i Hälsingland

Fältgentiana på Stugubacken (t.v.) som snart har blommat klart, den 4:e augusti, och den sista blommande fältgentianan (tidigblommande) på Remman den 10:e augusti (t.h.).

Nyligen överblommad planta på Sjösveden (t.v.) den 3:e augusti, och ett sedan flera veckor överblommat och frömoget exemplar vid Oppli, N om Vallatorpet den 9:e augusti (t.h.).

Den ljusa, rosablommiga variant som finns vid Sjösveden, som precis öppnat sina första blommor den 3:e augusti (t.v.) och en av de former som förekommer på den sydsluttande ängen Vittsjön 2, denna ganska ljusa är senblommande, 3: augusti (t.h.).

En stor planta av senblommande fältgentiana på lokalen Styggberg Södra den 15:e augusti (t.v.) och en avklippt, senblommande planta vid Norrbäck, gård vid vägkorsning den 17:e augusti (t.h.). Den senare uppvisar kompensationstillväxt.

Metodik

Utsökningen av fältgentiana-lokalerna som skulle inventeras gjordes av Tomas Troschke utifrån tidigare fynddata från Floraväktarverksamheten i Hälsingland. Lokaler som antogs vara utgångna redan vid tidigare besök valdes som regel bort, men inte alltid. Kvar blev 79 lokaler som inventerades under 12 långa fältdagar, perioden 2:a till 18:e augusti, med början i söder. Detta betydde att de tidigt blommande i stort sett hade blommat över och räknades som fröstänglar, medan de sena, när så var dags, var i full och fager blomning.

För att hitta lokalerna användes fältdator med GPS, där tidigare lokaluppgifter lagts in som en punktshape. Många gånger träffade jag också på gårdsägarna, som gärna ville visa och berätta om sina gentianor. Dessutom konsulterades Maj Johansson, som besökt många av de norra förekomsterna, bl.a. vid inventeringen 2004, samt Torbjörn Eliasson som har kunskaper om Los-förekomsterna. Ett par dagar hjälpte Astrid Uhlin till med fältarbetet i trakterna av Los.

I stort sett alla lämpliga ytor på lokalerna har gått igenom ganska noggrant. När man hållit på ett tag ser man snart var det är möjligt, eller inte, att finna fältgentiana. Endast i några fall har ängsmarkerna redan varit slagna och gentianorna svåra att finna av den anledningen. Som regel har då markägaren kunnat berätta om eventuell förekomst. På andra platser, med betande djur, har djuren betat bort plantor. Detta säger en del om den reproduktionsframgång gentianan kan tänkas ha på platsen, eftersom bortbetade plantor innebär att fröspridningen minskar. Hästar har setts rata fältgentiana på ett par av lokalerna.

Fynd av fältgentiana har registrerats i handdatorn som punktshape (Sweref 99 TM). På många lokaler, där fältgentianan har större spridning, har punkter satts på flera dellokaler. Detta underlättar vid senare återbesök och uppföljningar. Dellokalerna ligger som regel minst flera tiotal meter ifrån varandra, ibland närmare. Även andra ovanliga växter har registrerats om de har setts i förbigående, men de har inte eftersökts aktivt. Alla artfynd registreras lokalvis på Artportalen i enlighet med Floraväktar-manualen.

I shapefilen har följande data registrerats för fynd av fältgentiana:

- antal reproduktiva individer (blommande/frösättande)
- antal skadade
- kompensationstillväxt (ja/nej, i de fall skadade plantor förekommer)
- hävdtyp
- hävdintensitet (svag, måttlig, hård)
- förnatjocklek (cm)
- blomtid (blomningens höjdpunkt)
- nordkoordinat
- östkoordinat
- anteckning (kort lokalbeskrivning, ej återfunnen el. dylikt)
- lokalnamn (som anges i tidigare registreringar)

Hävdintensiteten *svag* anges här exempelvis om gräset slås en gång och får ligga kvar och bilda förna, men också vid ohävd. *Måttlig* hävdintensitet anges bl.a. om slagen vegetation förs

bort, vid sent eller måttligt bete, eller om en gräsmatta endast klipps några gånger under semestertider. *Hård* anger t.ex. intensiv gräsklippning eller bete av djur under hela säsongen eller med stort betestryck. Med andra ord anger här måttlig hävdintensitet ofta en lämplig skötsel. Förnatjockleken är svårare att bedöma än man tror, eftersom mosstäckets tjocklek också varierar, och frögroningen påverkas av båda den och utbildad förna. Förnatjockleken har därför, något ovetenskapligt, angetts på lite olika vis, ibland med specificerad tjocklek av mossor, ibland inte.

Resultat

Fyra av de 79 lokalerna var ”blindträffar”, alltså dubletter eller felrapporterade fyndlokaler. Det gäller lokalerna Önneberg, Skålsjön, Tomtas och Digerberget (2). Av de återstående 75 besökta lokalerna återfanns fältgentianan på 39 under denna uppföljning. Det går alltså utför med fältgentianan i Hälsingland. Detta gäller både den tidiga och den sent blommande fältgentianan, i ungefär lika grad. Samtidigt har det under inventeringen upptäckts 9 nya lokaler, flera av dem individrika, samtliga sent blommande. Dessa ligger i huvudsak NV om Hassela, fem av dem i gräsvägar eller vägrenar längs landsvägen, ett par i gräsmattor och någon i tidigt slagen vall. Det skall också nämnas att nio av lokalerna utan återfynd i år besöktes redan 2004 utan resultat och ytterligare sju lokaler 2012 utan fynd. Även om dessa 16 räknas bort kvarstår det faktum att fältgentianan i Hälsingland uppvisar en tydlig och fortsatt vikande trend.

På lokaler med återfynd i år förekommer tidigblommande fältgentiana på 20 lokaler och senblommande på 23. På 3 – 4 av dessa återbesökta lokaler växer både tidiga och sent blommande fältgentianor (Vittsjön 2, Sjösveden, Östergården och möjligen Stugubacken). På den senare kan det handla om en intermediär och långt utdragen blomning.

Den vanligaste orsaken till att arten inte återfinns på gamla lokaler tycks vara igenväxning vid upphörd hävd. Fäbodan och ensligt belägna ensamgårdar överges eller omvandlas till sommarstugor med begränsad eller ingen gräsyteskötsel. Även bete med tidigt betespåsläpp har noterats på en handfull gamla lokaler där gentianan verkar försvunnen (Morabo Norra, Persbo, Hästberg m.fl.). Några förekomster kan förstås också ha missats.

Under årets inventering räknades sammanlagt 11 793 plantor, ungefär lika många tidiga som sena. De rikaste lokalerna var Vittsjön 2 (ca 1550 ex.), Buskan (1468 ex.), Kråkbäcksvallen (ca 1200 ex.) och Stugubacken (857 ex.).

Vanliga följeslagare var ormrot, prästkrage, ängsnäva, olika daggkåpor, vårbrodd och liten blåklod, medan fyrkantig johannesört, brunört, brudsporre, ängsskallra, kattfot, stenbär, brudborste, ängsviol, vitmåra, månlåsbräken och i norr även blåsuga, var ganska vanliga följeslagare (flera säkert glömda). Mattlummer sågs förvånansvärt ofta med fältgentianan. Några mer sällsynta arter var rutlåsbräken, höstlåsbräken, violett fingersvamp och jättevädd.

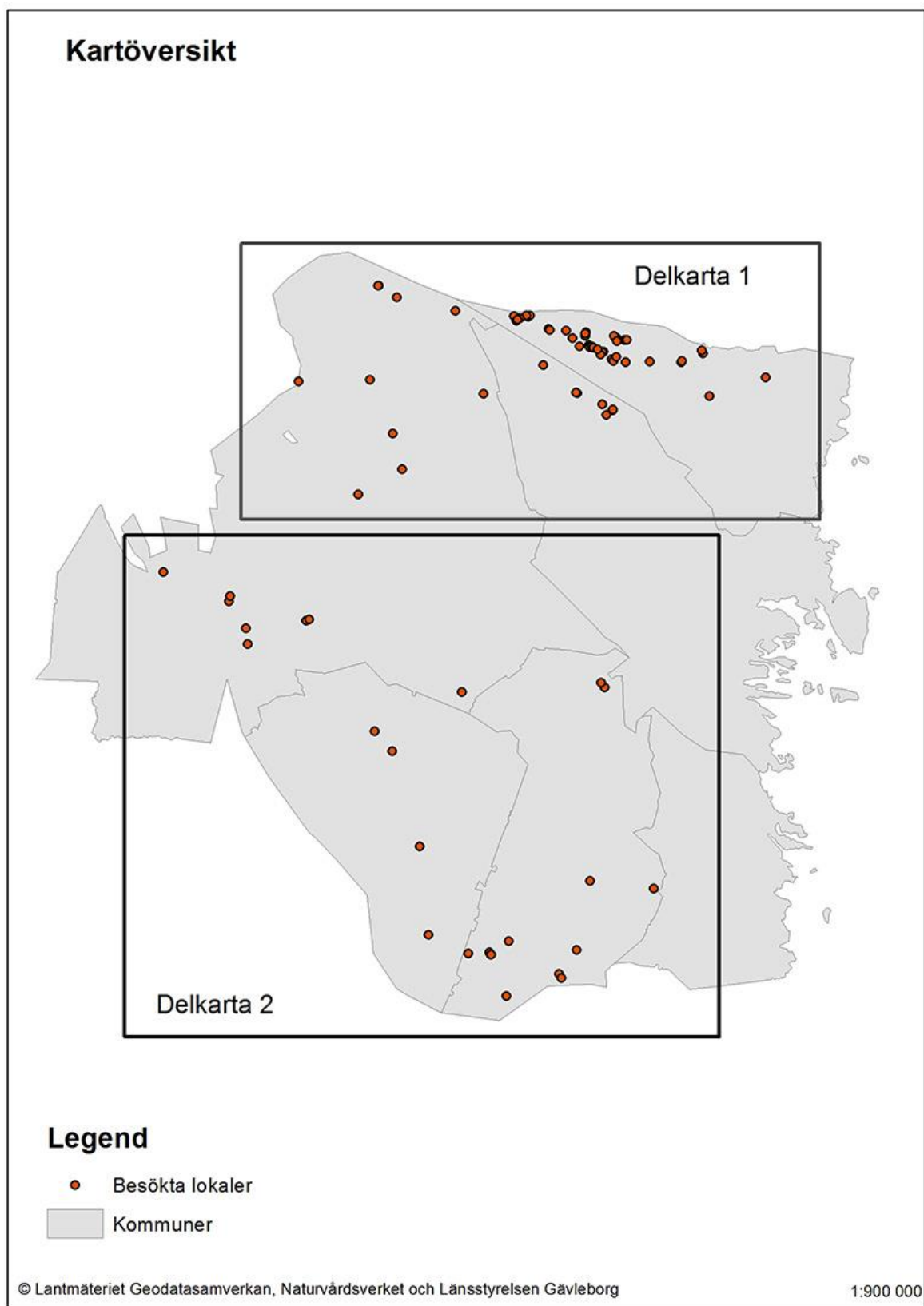
Tabell 1. Översikt över inventerade och nytillkomna lokaler.

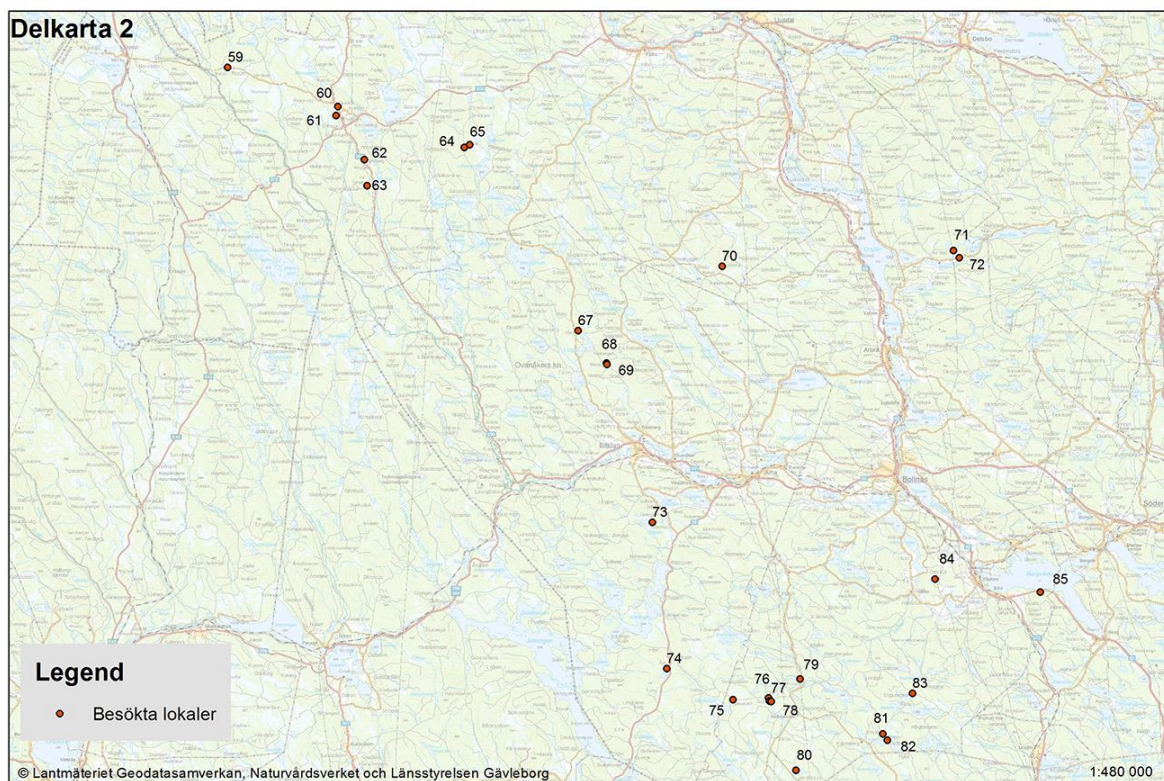
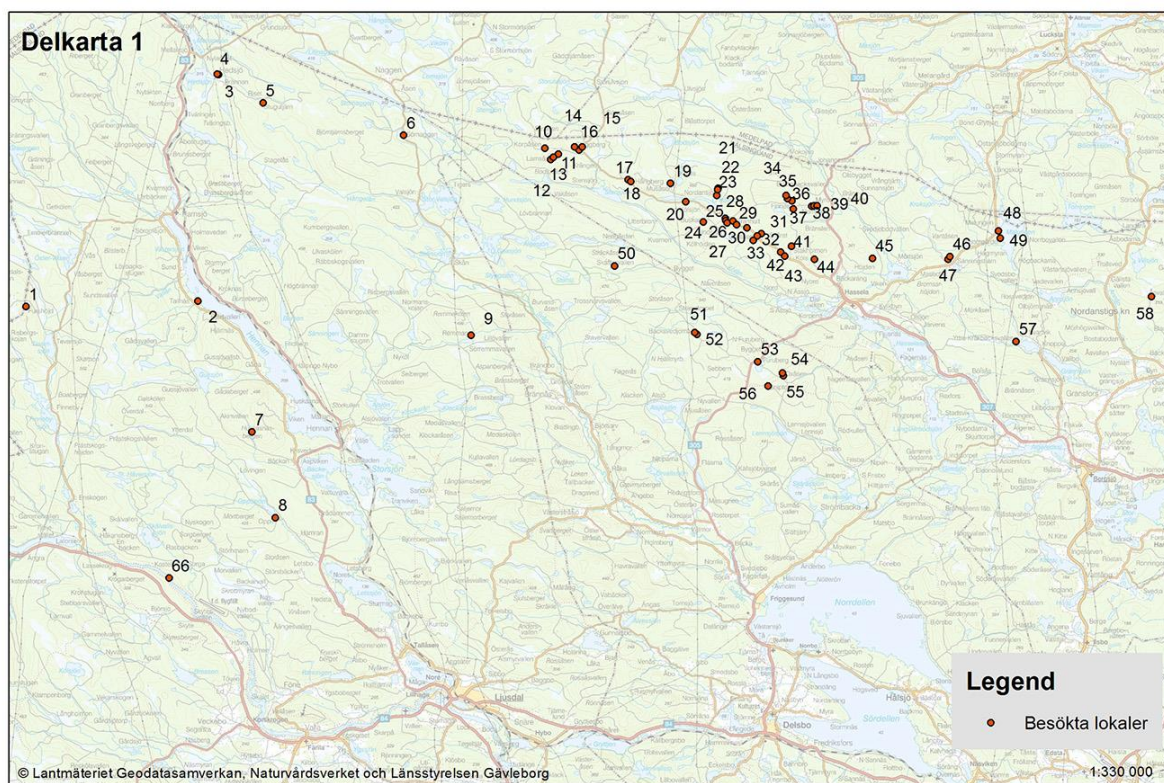
Lokaler är uppställda i samma ordning som i lokalbeskrivningarna. (- betyder ej återfunnen).

Nr	Lokalnamn	Antal blommande eller överblommade plantor	Dellokal	Hävdtyp	Hävdintensitet (Svag, Måttlig, Hård)	Blomtid (tidig/sen)
1	Furuhöjd	-		Klippt/ ohävdad	M, S	Sen
2	Tallnäs, Per-Nilsas	171	7	Sen slåtter	M	Tidig
3	Hedsjö (1)	-		Ev. sen slåtter?	M	?
4	Hedsjö (2)	-		Klippt/ slaget ligger kvar	M, S	?
5	Stugutjärn (Hansastugan)	3	1	Ohävdad?	S	Tidig
6	Sörnaggen	-		Ohävdad	S	Sen
7	Bäckeskogsvallen	33	4	Sen slåtter med balk	M	Tidig
8	Oppli, N om Vallatorpet	345	2	Sen slåtter/ klippt	M	Tidig
9	Remman	200	8	Sen slåtter	M	Tidig
10	Korpåsen, Per-Svens	-		Ohävdad	S	Sen?
11	Laxbo	-		Klippt/ slaget ligger kvar	M, S	Sen?
12	Lamsos	-		Klippt/ sen slåtter	M	Sen
13 NY	Laxbo-Lamsos	28	1	Viss gräsvägsskötsel	M	Sen
14	Styggberg Norra	-		Klippt/ ohävdad	M, S	Sen?
15 NY	Styggberg, NO om, vid landsväg	85	1	Väggkantsslåtter	M	Sen
16	Styggberg Södra	120	3	Tidig klippning	M	Sen
17	Hångberg, nordligaste gården	84	2	Klippt/ sen slåtter	H, M	Sen
18	Hångberg, näst nordligaste gården	-		Ohävdad	S	Sen?
19	Musåsen	-		Ohävdad	S	Sen?
20 NY	Kölsjön, väggkant 1 km väst om	574	3	Väggkantsslåtter	S-M	Sen
21	Österås, Buskens	-		Ohävdad	S	Sen
22 NY	Österås, Buskens, 150 m S om	9	1	Ohävdad väggsträng	S	Sen
23	Moren (Mora)	9	1	Ohävdad	S	Sen
24	Buskan	1468	8	Häsbete/ sen slåtter	M	Sen
25	Ersk-Mats 1	240	5	Ohävd/ klippt/ tidig slåtter	S-H	Sen
26	Ersk-Mats 2	22	1	Klippt	M-H	Sen
27	Västsveden	-		Klippt	M	Sen
28 NY	Granhult, väggkant NV om	171	4	Väggkantsslåtter	M	Sen
29	Ersk-Lars, Granhult	320	6	Bete/väggkantsslåtter/slitage	S-H	Sen
30 NY	Nygården, S om vägen	1	1	Klippt/ sen slåtter	M, H	Sen
31 NY	Norr på täkta (Norrbotäkten)	122	1	Tidig slåtter	M	Sen
32	Normans Gräsåsen	6	2	Klippt/ sen slåtter	H, S	Sen
33	Modes	27	1	Sen slåtter	M	Sen
34	Rigberg, kraftledningsgata	410	1	Skötsel av kraftledn.gata	S	Sen
35	Rigberg	139	4	Slåtter slutet av juli	M	Sen
36	Sunds, NV om Finnåsen	-		Ohävdad	S	?
37	Finnes	-		Ohävdad	S	?

38	Norrbäck, gård vid vägkorsning	35	2	Klippt	H	Sen
39	Norrbäck, näst östligaste gården	215	3	Klippt/tidig resp sen slåtter	S-H	Sen
40	Norrbäck, östligaste gården	24	2	Klippt	M	Sen
41	Högbrand	16	1	Slåtter/ ohävdad?	M	Sen
42 NY	Stakholmen, västra gården	226	2	Slåtter/ klippt	M, H	Sen
43	Pelles, V om Stakholmen	267	6	Slåtterbalk olika tidpunkt	M, H	Sen
44	Uppgårdsbodarna	144	2	Slåtter röjsnöre ca 10 aug	S-M	Sen
45	Nybodarna	153	1	Ohävdad, visst körslitage	S	Sen
46	Bygget	-		Slåtter juli med betesputs	M	Tidig
47	Klovens	-		Väggkantsskötsel	S	?
48	Sörgården	-		Ohävdad/ klippt?	M	?
49	Östergården	7	1	Sen slåtter, viss ohävd	S	T + S
50	Skäftesvallen	-		Ohävdad	S	Sen
51	Bäcksvedjorna, vid f.d.fäbodstuga	-		Ohävdad/ slagen väg	S	Tidig?
52	Bäcksvedjorna, vid fäbodstuga	109	1	Klippt	H	Tidig
53 NY	Furuberg, N om landsvägen	189	1	Klippt	M-H	Sen
54	Flinttorpet	-		Ohävd/ klippt/ röjsnöre	S, M	?
55	Oxåsen	-		Tidig slåtter/ klippt/ ohävd	M, S	Tidig
56	Sniptorpet, 2 km S om Furuberg	-		Ohävd/ klippt/ slaget	S, M	?
57	Kråkbäcksvallen	1200	2	Sen slåtter/ klippt	M, H	Tidig
58	Åsvallen	12	1	Relativt sen slåtter	M	Tidig
59	Rullbo, Bygget	384	2	Väggkantsslåtter	S-M	Tidig
60	Gruvbyn	-		Tidig alt. sen slåtter	M	Tidig
61	Hästtjärn, O väg till Johans loke	-		Ohävdad	S	?
62	Karlsberg, Hedlunds gård	26	2	Hästbetat	S-M	Sen
63	Tensberg, gammelvallen	-		Ohävdad	S	?
64	Lillskog, skolan	500	1	Slåtter 1: a halvan augusti	M	Tidig
65	Lillskog, O om tröskvandring	-		Slåtter juli	S	Tidig?
66	Kölströmmen, älvstranden	-		Älvstrandsdynamik	H	?
67	Våsbo fäbodar	-		Fårbete/ slåtter slutet juli	M	?
68	Morabo Norra	-		Fårbete	M	?
69	Morabo Södra	-		Bete/ sen slåtter/ ohävd	S-H	Tidig?
70	Hästberg	-		Kobete hela säsongen	M	?
71	Östansjö, Blixts	270	1	Sen slåtter	M	Tidig
72	Östansjö, Mose backe/Spårs	16	1	Kalvbete	H	Tidig
73	Skalen	60	1	Slåtter med efterbete	H	Tidig
74	Tulpans	241	4	Sen slåtter/ sent betessläpp	M	Tidig
75	Sjösveden	158	6	Slåtter med röjsnöre/klippt	M, H	T + S
76	Vittsjön 2, 400 m NV Grannas	1550	1	Sen slåtter	M	T + S
77	Vittsjön 3, Tomtas äng	513	2	Sen slåtter	M	Tidig
78	Vittsjön 1	34	1	Slåtter vissa år	S	Tidig
79	Rimsbo	-		Slåtter början aug/ ohävdad	M, S	?
80	Mickels äng	-		Ohävdad, visst körslitage	S	?
81	Södra gården, Jansbo	-		Ohävdad, slaget	S	?
82	Persbo, numera obebodd gård	-		Betat hela säsongen	H	Tidig
83	Stugubacken	857	2	Sen slåtter	M	T+S?
84	Sva, Hanebo	-		Klippt/ ohävdad?	M, S	?
85	Digerberget (2)	-		Felangiven, ute i skogen	-	-

Översiktskartor

Lokalbeskrivningar

Lokalerna beskrivs kortfattat med början i nordväst, ordnade enligt den gamla församlingsindelningen. Datum avser besöksdatum.

Ramsjö

1. Furuhöjd

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Klippta gångar, ohävdad
Hävdint: Måttlig resp. svag
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 2 cm och 2 - 7 cm mossor
Dellokaler:
Datum: 9/8

Gårdsplan mellan ett par sommarstugor och en jordkällare. Sparsamt klippta gångar genom ängsvegetation som varit ohävdad något till några år. Förnatjockleken tillväxer, men är fortfarande tunn nedanför gången. Bitvis tjocka mosslager. Tidigare är gentianan hittad vid spireabuskarna, jordkällaren och vinbärsbuskarna. Här brukar fältgentianan blomma sent och det är möjligt att eventuellt utslagna plantor missades. Restaureringsobjekt. Friskäng med dagdkåpor, prästkrage, vårbrodd, ängssyra, ormrot, tuvtåtel, prästkrage, ängskovall, röllika, fyrkantig johannesört.

2. Tallnäs, Per-Nilsas

Antal: 171
Skadade: 0
Hävdtyp: Sen slåtter med röjklina
Hävdint: måttlig
Blomtid: 1: a halvan av juli
Förnatj: 0 - 1 cm och 1 - 2 cm mossor
Dellokaler: 7
Datum: 9/8

Mycket fina ängsmiljöer som sköts på ett bra sätt med röjsåg (metallklina) av den äldre gårdsägaren. Ägaren och hans son, som bor i huset ovanför gården, är stolta för sina gentianor och fadern har koll på var de står. Fältgentianorna växer dels i en mycket fin friskäng, ca 50 m nedanför gården, dels i en dalsänka något söderut, bl.a. omkring en myrstack, omkring rönner och N om liten lada, samt slutligen på båda sidor om infartsvägen. Ett år var det ca 1000 plantor i dalsänkan. Där förekommer även vita plantor. Ängsvegetationen är relativt lågvuxen och har mycket tunna humustäcken. Gräset forslas bort som foder till alpackor. Mattlumner växer i östra delen och mycket backruta i dalsänkan. Violett fingersvamp och andra ängssvampar finns i norra kanten av dalsänkan.

3. Hedsjö (1)

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Slås troligen sent
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Tidigblommande
Förnatj: 1 cm och 5 cm mossa
Dellokaler:
Datum: 10/8

En något osäker lokal, där tidigare växtplats tolkades som att den funnits vid ladan på bilden, i nederkanten av en nordsluttande vall, söder om bäcken. Vallen slogs i juli och gräset låg kvar. I den friska och ganska täta ängsvegetationen nedanför vallen var det lite tunnare och magrare just framför ladan och en möjlig växtplats. I ängsvegetationen ingår bl.a. ormrot, blodrot, backruta, prästkrage, daggekåpor, liten blåklocka, ängsfryle och vårbrodd. Det kan också nämnas att det finns en lämplig ängslokal längre mot SO, N om en ängslada, bortom ladan i bildens högra sida. Kanske är detta den andra tidigare dellokalen.

4. Hedsjö (2)

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Klippt, slaget som ligger kvar
Hävdint: Måttlig, svag
Blomtid: Tidigblommande
Förnatj: 0,5 - 3 cm
Dellokaler:
Datum: 10/8

Denna lokal ligger alldeles norr om bäcken, vid vägen intill Härbret, men det är osäkert om det är denna plats som avses i tidigare observationer. Dessa verkar sammanblandade. Gräsvägen hade klippts och vallen intill var slagen, men gräset låg kvar.

5. Stugutjärn (Hansastugan)

Antal: 3
Skadade: 0
Hävdtyp: Ohävdad, tidigare fårbeta
Hävdint: Svag
Blomtid: Slutet av juli
Förnatj: 2 cm och 3 cm mossa
Dellokaler: 1
Datum: 10/8

10 meter norr om det fallfärdiga huset på bilden hittades några enstaka fältgentianor i en friskäng med tät svål, som åtminstone 2012 betades av får, men nu verkade ohävdad. Det stod dock en gammal traktor med slätterbalk i den viltstängslade, ca 1 ha stora ängsmarken, så det kanske sköts ändå? Varierande vegetation, men på växtplatsen växer bl.a. mycket ormrot,

samt ängsfryle, prästkrage, daggkåpor, ängsnäva och ängsskallra. Även ett par plantor av månårsbräken sågs nu.

6. Sörnaggen

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad sedan längre tid
Hävdint: Svag
Blomtid: Senblommande
Förnatj: 5 cm
Dellokaler:
Datum: 10/8

Troligen utgången lokal på gränsen mellan tomt och en f.d. ängsmark. Efter lång tids ohävd och sedan tre stora granar fällts har vegetationen blivit mer högvuxen och bildat mycket förna. Röjgödslingsseffekten efter trädfällningen har gjort sitt till och förutsättningar för fältgentiana saknas. Fyrkantig johannesört, tuvtåtel, hallon, högvuxen skogsnäva, druvfläder och skogsklöver ingår i vegetationen.

Ljusdal

7. Bäckeskogsvallen

Antal: 33
Skadade: 0
Hävdtyp: Slåtterbalk i augusti
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av juli
Förnatj: 0 - 1 cm och 3 - 5 cm mossor
Dellokaler: 4
Datum: 9/8

En mycket artrik och värdefull fåbodemiljö med västsluttande och bitvis översilad ängsmark. Den slås med slåtterbalk i början till mitten av augusti av Maj Johansson, som är en av ägarna. Maj har god kunskap och koll på var fältgentianorna växer, och sörjer för deras välgång, men oroar sig för att det har blivit tjocka mosslager i delar av ängen. Fältgentianan är av Remman-typ; frön togs därifrån en gång i tiden. Här har funnits flera hundra, men de har minskat och växer nu utspritt i små grupper längs stigen genom ängen, samt S om stenröset och ovanför granarna till vänster på bild. Enstaka granar fälls vissa år och riset får ligga ett tag för att bilda fläckar med barrförna, vilket gynnar de olika låsbräknar som förekommer i ängen. Bland arterna nämns här några: topplåsbräken, höstlåsbräken, månårsbräken, aprikosfingersvamp, fjälltimotej och ormröt.

8. Oppli, N om Vallatorpet

Antal: 345
Skadade: 2
Hävdtyp: Sen slåtter, gräsklippning
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Ca mitten av juli
Förnatj: 0,5 cm
Dellokaler: 2
Datum: 9/8

Här på tomten av Bengt Stridhs sommarstuga, N om vägen, sågs nu två fläckar med tidigblommande fältgentiana. Ca 10 m söder om timmerstugan fanns en mycket individrik fläck (bilden) och V om stugan en mindre fläck. Troligtvis är detta en rest av en tidigare större frisk ängsmark. Den är artrik, med arter som rut- (topp-?) och månlåsbräken, ängsfingersvamp, smultron, rödklöver och backruta. Bengt verkar ha full koll på förekomsterna, som är uppmärkta med stickor.

9. Remman

Antal: 200
Skadade: 1
Hävdtyp: Slåtter sent i augusti
Hävdint: Måttlig
Blomtid: andra halvan av juli
Förnatj: 0,5 - 1 cm och 0 - 3 cm mossor
Dellokaler: 8
Datum: 10/8

Fältgentianan är väl spridd och har en god förekomst på båda sidor om vägen i denna fina och delvis välhävda ängsmark. Ängen ligger i en sydvänd sluttning och utgörs av friskäng och tuvtåtel-fuktäng. De mellersta delarna, där gentianan förekommer, slås numera sent i augusti efter att tidigare slagits redan i juni. Fältgentianan är här av en typ som inte öppnar sina blommor helt ens i fullt solsken. De är medelstora. De hittades dels nedanför enbuskarna på bild, dels omkring ett U-format grundröse strax väst därom, samt på högra sidan vägen på bild, både ovanför och nedanför det lilla dike som korsar ängen. Även väster om vägbommen fanns en del plantor. Andra arter som förekommer är bland annat mattlummer, som bara hittades i de finaste ängspartierna under inventeringen, samt åkerbär, kärrfibla, ormrot, blekstarr, brudsporre och månlåsbräken.

Hassela

10. Korpåsen, Per-Svens

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Senblommande
Förnatj: 2 cm och 2 cm mossor
Dellokaler:
Datum: 15/8

Troligen utgången. På den tidigare växtplatsen, 15 meter väster om ladan på bild, var nu vegetationen i igenväxningsstadium efter, som det såg ut, ganska många års ohävd. Här växte nu brudborste, liljekonvalj, gullris, tuvtåtel, stenbär och ett rör m.m. på den plats som ändå såg mest lämplig ut. Även vägen upp mot den förfallna huvudbyggnaden var olämplig i nuläget.

11. Laxbo

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Klippt resp. slås och ligger kvar
Hävdint: Måttlig, svag
Blomtid: Okänd, troligen senblommande
Förnatj: 0,5 resp. 2 cm
Dellokaler:
Datum: 15/8

Troligen utgången. Den tidigare växtplatsen bör ha varit på infarten till den lada som syns på bilden, strax V om en källarkulle. Infarten har nu klippts några gånger under sommaren. Till höger finns också en vall som slagits, där gräset har fått ligga kvar och bilda förnatäcke. Lokalen är något skuggig. Vallen domineras av frodiga daggekåpor. I gräsgången växer de något kvävegynnade gräsmatteväxterna daggekåpa, brunört och vitklöver, men även mattfibbla. Här sågs nu även honungsvaxskivling.

12. Lamsos

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Klippta gångar, sen slåtter
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Senblommande
Förnatj: 1 cm
Dellokaler:
Datum: 15/8

Trots att fältgentianan inte återfanns här nu, så är chanserna att den ändå finns kvar ganska goda. Göran Sandell, som äger och sköter om denna stugtomt, berättade att den blommade här

förra året. En del ytor och gångar har klippts med gräsklippare, andra slås senare. Några träd skuggar delar av området. Gårdsplanen intas av en inte alltför artrik, lågvuxen ängsvegetation med en typisk sammansättning av bl.a. ängsnäva, fårsvingel, rödven, vårbrodd, sommarfibbla, daggkåpor och ängsskallra. Större ängar finns ovanför infartsvägen. En ny förekomst hittades längs denna väg, se nedan! I vägkanten växer också en mörk, obestämda nopping.

13. Laxbo – Lamsos

Antal: 28
Skadade: 2
Hävdtyp: Gräsvägsskötsel
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 cm och 1 cm mossor
Dellokaler: 1
Datum: 15/8

Ny lokal/dellokal 300 m NO om Lamsos, i mittsträngen och på södra sidan av den gräsväg som leder in till detta torp. Ljust läge ca 5 m från skogskanten i NO. Vägen går här över en svag kulle. En del av fältgentianaplantorna har ett växtsätt som sätergentiana, trots att de är oskadda. Några andra avslagna plantor tillväxer kompensatoriskt. Den kortvuxna ängsvegetationen liknar den på Lamsos, men innehåller även fjälltimotej.

14. Styggberg Norra

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Klippt framför hus, f.ö. ohävdad
Hävdint: Måttlig, svag
Blomtid: Okänd, sannolikt senblommande
Förnatj: 3 cm och 2 cm mossor
Dellokaler:
Datum: 15/8

Troligen utgången. Fältgentianan eftersöktes både i de sporadiskt klippta ytorna omkring huvudbyggnaden, längs infarten och i kanterna mot de sedan länge ohävdade ängsmarkerna, utan resultat. Huset används troligen som sommarhus, jaktstuga eller dylikt. Ängsvegetationen har trivialiserats p.g.a. förnaansamling, men innehåller fortfarande en del ängsväxter som ormrot, brudborste och flera daggkåpor, men också lupiner.

15. Styggberg, NO om, vid landsväg

Antal: 85
Skadade: 10
Hävdtyp: Vägkantsslåtter ca slutet av juli
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 cm
Dellokaler: 1
Datum: 15/8

Ny lokal på östra sidan av vägen, 400 m NO om Styggberg södra. Fältgentianan växer i en grusig parkeringsficka och längs vägkanten på en sträcka av 25 m, både på bart grus och i en lågvuxen blandvegetation med kattfot. De 10 avslagna plantorna komplementstillväxer. Både stora och små plantor förekommer.

16. Styggberg Södra

Antal: 120
Skadade: 35
Hävdtyp: Tidig gräsklippning
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 cm och 1 cm mossor
Dellokaler: 3
Datum: 15/8

Fältgentiana växer både längs infartsvägen till gården och framför jordkällaren, båda på bilden, samt vid avtagget uppe vid grusvägen, 40 m från gården. Både små och riktigt frodiga exemplar blandat. Här har vi ett exempel på hur tidig gräsklippning gynnat fältgentianan. Vägkanterna hade klippts två gånger, senast den 20 juli. Skadade plantor hade fortsatt växa och blommat efter detta. På den tidigare dellokalen bakom ladan, till vänster om bilden, var det ohävdad och gentianan försvunnen. Däremot stod brudsporrén kvar och blommade. Friskängsfloran på lokalen innehåller bl.a. kattfot, ormrot och vårbrodd. Gården var vid inventeringstillfället till salu.

17. Hångberg, nordligaste gården

Antal: 84
Skadade: 2
Hävdtyp: Klippta gångar, sen slåtter
Hävdint: Hård resp. måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 cm och 1 cm mossor
Dellokaler: 2
Datum: 15/8

I den fina friskängsfloran på gårdsplanen och längs klippta stigar på den sydvända fastigheten Hångberg 1:6 växer fältgentianan spridd. Ett par plantor hittades också söder om vägen i en magrare fläck av en äng med svag skötsel och mer förna (2 cm). Göran Sandell (som även äger Lamsos) har bott här sedan 1975 och fältgentianan har funnits sedan dess. I gångarna växer hårt klippta plantor som tillväxt efter skada. Resten av gårdsplanen slås sent i augusti och gräset forslas bort. Här växer gott om ormrot, fibblor, daggekåpor, rödklöver och tuvtåtel. Göran ser fältgentianan som nyckfull, att den kan komma och gå och åter dyka upp vid störningar. Han har flera exempel på att den dykt upp på hyggen i trakten. Den gamla koordinaten ligger en km för långt söderut.

18. Hångberg, näst nordligaste gården

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Sannolikt senblommande
Förnatj: 1 - 4 cm
Dellokaler:
Datum: 15/8

Mindre gård i sydvänt läge norr om vägen, övergiven sedan några år. Växer nu igen med sly på gårdsplanen och omkring ladan där fältgentianan troligen hittades 2004. Ser nu ut som att den är utgången. Normal gräsmarksflora utan speciella arter.

19. Musåsen

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Sannolikt senblommande
Förnatj: 1 - 3 cm
Dellokaler:
Datum: 15/8

Ängsgentianan återfanns varken i den sydvända, magra och passande ängsvegetationen som syns på bilden, ca 30 m NV om huset eller i den frodigare vegetationen vid koordinaten från 2004, ca 20 m längre västerut. Lokalen ser ut att vara ohävdad sedan flera år. Vid den senare ansamlas förna, vid den första betydligt mindre. På båda platser ingår typiska ängsväxter, i väst med inslag av brudborste och ängsnäva, i öster mer vårbrodd och torrare.

20. Kölsjön, vägkant 1 km väst om

Antal: 574
Skadade: 30
Hävdtyp: Vägkantsslätter
Hävdint: Svag till måttlig
Blomtid: Början till mitten av augusti
Förnatj: 1 - 2 cm
Dellokaler: 3
Datum: 15/8

En ny och rik lokal vid vägkanten på norra sidan av landsvägen, ca 1 km väster om Kölsjön, längs en sträcka av drygt 200 m, med början vid ett älgpass i väster. Fältgentianan växer ca 0,5 till 3 m från vägkanten, mest i diket och på högre mark längre från väg. Många plantor är storvuxna. Vegetationen uppvisar en stor variation. Här växer gott om stenbär och blodrot tillsammans med typiska friskängsarter, men även gott om ljung i partier, samt lite stagg, lopplummer och mattlummer. Vägkanten är troligen del av ett tidigare stort betesområde, att

döma av den ängsartade floran och den tidigare mycket glesa skogsstrukturen i ungskogarna på båda sidor om vägen. Väggkantsslåttarna har varit högt ställd och genomförts i augusti.

21. Österås, Buskens

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Senblommande
Förnatj: 3 cm
Dellokaler:
Datum: 15/8

En utgången lokal. Övergivnen gårdsmiljö med bara husgrunden kvar i en närmare halv ha stor, öppen och sydvänd yta, som inte varit hävdad på många år. Den gamla koordinaten är i norra kanten av denna yta. Här står nu ett par kvarstående ruggar med den sällsynta jättevädd *Cephalaria gigantea* (bilden). För övrigt växer här en trivial, högvuxen friskängsvegetation.

22. Österås, Buskens, 150 m S om

Antal: 9
Skadade: 0
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Andra halvan av augusti
Förnatj: 1 cm och 1 cm mossor
Dellokaler: 1
Datum: 15/8

Denna ”nya” lokal, i mittsträngen av den oskötta väg som leder upp till Buskens, är kanske ett tecken på att det fortfarande finns kvar grobara frön av fältgentiana i markerna vid Buskens, eller så har den funnits länge vid denna väg. De småvuxna plantorna växte längs 3 m av mittsträngen och som ett ensamt exemplar 30 m längre söderut. Här står en ganska lågvuxen friskängsflora med arter som ormröt, små dagglåpor, vårbrodd, femfingerört, stenbär och lite dvärglumner. Lokalen är sydvänd, men är skuggad delar av dagen.

23. Moren (Mora)

Antal: 9
Skadade: 0
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 1 - 2 cm och 1 cm mossor
Dellokaler: 1
Datum: 15/8

Väggkantslokal vid en tidigare bosättning, nu riven. Liten fläck 0 till 2 m från väggkanten på norra sidan. Ohävdad sedan många år, men fältgentianan har lyckats hålla sig kvar i den ljusa kanten. Vårfryle, blodrot, ängsnäva, rödblåra, gullris, prästkrage och rönnplantor.

24. Buskan

Antal: 1468
Skadade: 84
Hävdtyp: Hästbete, sen slåtter
Hävdint: Mest måttlig, varierande
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0 - 2 cm och 0 - 2 cm mossa
Dellokaler: 8
Datum: 16/8

Den näst rikaste lokalen under hela inventeringen och troligen den största och mest kompletta miljön, med en mycket stor spridning i förekomsten och med en dynamik i skötseln som skapar stor variation, bland annat i hävdintensitet, och mycket goda betingelser för arten och andra ängsväxter. Ett antal hästar flyttas runt mellan flera inhägnade och intilliggande, naturliga betesmarker i området. Andra delar slås av ägaren Mikael Svingstedt och några till med lie och slåtterbalk sent i augusti/början av september, när gentianan har mogna frön. Betesrator putsas i efterhand.

Dellokaler finns längs väggkanterna av genomfartsvägen, i den steniga hagen SO om denna och i flera ängar och hagar upp mot ängsladan på bilden och bortom denna i norr, på båda sidor om körvägen på bilden. Många plantor är storvuxna och blomrika; här sågs en planta med 110 blommor! Man kan notera hur hästarna undvikit fältgentianaplantorna på flera platser. Skadade plantor kompenstationstillväxer. Vegetationen varierar och här finns både gräshed, frisk- och fuktängar. Några arter som kan nämnas är stagg, slåtterblomma, rödklöver, lågvuxna viden, samt lite blåsuga, grönkulla och vårärt. Vissa delar i norr intas av liljekonvaljemattor, som ändå inte verkar konkurrera ut andra arter.

25. Ersk-Mats 1

Antal: 240
Skadade: 9
Hävdtyp: Ohävdad, tidigt slaget, kortklippt
Hävdint: Svag till hård
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0 - 3 cm
Dellokaler: 5
Datum: 16/8

Ett objekt med stor variation i hävdintensitet på olika dellokaler vid denna ganska välbesökta gamla kulturmiljö. Den del norr om husen som ses på bilden, öster om infartsvägen, har inte slagits på några år (utom mindre yta), att döma av fleråriga barrträdsplantor, och innehåller nu ett fåtal plantor. Den rikaste fläcken fanns på slagen och trampad yta på väg till komposten, bortom björkarna i bild. Även 10 - 40 m söder om gården växte gott om fältgentiana längs den gräsiga körvägen, de flesta småvuxna. Slutligen stod 10 plantor i norra delen av fälgatan, strax

väster om gården. Vissa delar i gårdsmiljön slås till midsommar, andra sent, men skötseln av ängsmarkerna har stagnerat och en ny skötselansvarig kommer att ta vid (grannen på Ersk-Lars enligt muntlig uppgift). Normal friskängsvegetation med inslag av gökärt och smultron.

26. Ersk-Mats 2

Antal: 22
Skadade: 0
Hävdtyp: Gräsklippning
Hävdint: Måttlig till hård
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 - 1 cm
Dellokaler: 1
Datum: 16/8

Fältgentiana växer här svagt spridd på den välskötta gräsmattan, från grinden och in mot boningshuset, på genomfartsvägens östra sida (vänster i bild). Den som har klippt har lämnat fläckar med kattfot, men verkar inte ha anpassat klippningen till fältgentianan och kan möjligen behöva informeras om förekomsten.

27. Västsveden

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Gräsklippning
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Senblommande
Förnatj: 1 cm
Dellokaler:
Datum: 16/8

En gårdsmiljö som nyligen bytt ägare och har börjat rustas upp, även vad gäller gräsyrtorna som tidigare vuxit igen under många år. Det tidigare fyndet av fältgentiana gjordes bortom gaveln på boningshuset i bild. Den återfanns ej, men det finns stor chans att arten återkommer eftersom den även finns längs infartsvägen hit. Floran är trivialiserad friskängs-/gräsmattetyp.

28. Granhult, vägkant NV om

Antal: 171
Skadade: 0
Hävdtyp: Vägkantsslåtter
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 - 1 cm
Dellokaler: 4
Datum: 16/8

Ny lokal på norra sidan av landsvägen längs en sträcka av ca 250 meter (i NV även sydsidan). Fyra dellokaler med avbrott emellan. Bilden illustrerar hur vägkantsslåttern kan gynna fältgentiana genom den ojämna verkan den får i och med markens ojämnheter. Detta skapar

markblottor på uppstickande partier där gentiana kan gro i kanterna, men också rator i gropar, där eventuella plantor kan växa sig stora. Fältgentianan växer både i diket och i sydvästvända slänter därovan. Mest mager vegetation på finjordar med ljung, kruståtel, lingon, gran- och lövsly, ögontröst, lupiner och vårbrodd.

29. Ersk-Lars, Granhult

Antal: 320
Skadade: 11
Hävdtyp: Fårbete, välgkantsslätter, slitage
Hävdint: Svag till hård
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0 - 2 cm
Dellokaler: 6
Datum: 16/8

En lokal med många plantor på sex platser av helt olika beskaffenhet. Vid infarten till Thyrs hus växer små exemplar i kanten av en sliten parkeringsyta, delvis av sätertyp. Vid nedfarten till en annan liten gård strax väster därom sitter den i grusvägen. Även i norra välgkanten ovanför Thyrs hus växer den i en sydslänt med välgkantsslätter av varierad hårdhet och blottade ytor. Längre österut hittades fyra exemplar i den södra välgkanten mot den fårbetade hagen. Inne i hagen slutligen finns den på ett par platser, rikligast i öster, mellan en ensam tall och upp mot vägen. Plantorna är små till medelstora. Hagen uppvisar ett mycket ojämnt betetryck, hårt i vissa delar med fin ängsvegetation, svagt i andra fuktigare delar med höga tuvtåtel-tuvor. De flesta plantor var oskadade.

30. Nygården, S om vägen

Antal: 1
Skadade: 0
Hävdtyp: Slätter mitten av aug., klippning
Hävdint: Måttlig eller svag, hård
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 1,5 cm
Dellokaler: 1
Datum: 17/8

En ny lokal, där det enligt ägarna Kurt och Siv Klingstedt brukar finnas mer fältgentiana, även förra året. Nu sågs ett litet exemplar i kanten av klippt gräsyta. Lokalen ligger alldeles söder om landsvägen, i östra kanten av den västra infartsvägen och i den steniga gräsmarken alldeles öst därom. Där står en del buskar och träd som kan skugga lite väl mycket. Marken sköts med gräsklippning respektive slätter, men huruvida gräset tas bort eller inte efteråt framgick inte.

31. Norr på täkta (Norrbotäkten)

Antal: 122
Skadade: 0
Hävdtyp: Vallslåtter i juni
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 1 cm och 1 cm moss
Dellokaler: 1
Datum: 16/8

Ny lokal som visades av gårdsfolket på Normans Gräsåsen. Deras son har tagit över gården Norr på täkta. Fältgentiana i mycket stora exemplar växer här i norra kanten av en vall som slogs kring midsommar, men också i den skuggigare, slagna gång genom ung lövskog som leder upp mot gården i väster. Den östvända lokalen är ovanligt frodig och innehåller växter som röllika, maskros, brudborste, stor- och vitmåra. Delvis undersilat av mineralrikt vatten.

32. Normans Gräsåsen

Antal: 6
Skadade: 0
Hävdtyp: Gräsklippning, sen slåtter
Hävdint: Hård respektive svag
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 - 2 cm och 0 - 1 cm moss
Dellokaler: 2
Datum: 16/8

Några exemplar av fältgentiana hittades dels i kanten av den gräsmatta (bilden) som sköts för cafégästernas trivsel och dels i en mer lågvuxen och stenig del, i en annars mycket högvuxen gräsmark, väster om caféet (till höger i bild). Plantorna var småvuxna. Den högvuxna delen slås sent, men gräset får ligga kvar. Vid gården finns stigar där olika rara ängsväxter (flera olika orkidéer) presenteras i de kalkpåverkade ängsmarkerna.

33. Modes

Antal: 27
Skadade: 0
Hävdtyp: sen slåtter
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 1,5 cm
Dellokaler: 1
Datum: 16/8

Här växer gentianan i en rik vägkant som troligen slås sent på sommaren. Även brudsporre förekommer. Andra arter var blodrot, lingon, stenbär, ormrot, ögontröst och bergslok m.fl. Visst slyuppslag förekommer. Fältgentianorna var små till medelstora. Vid gårdarna intill hittades inga fältgentianor. Husen är sommarstugor med gräsmattor och ohävdade gräsytor.

34. Rigberg, kraftledningsgata

Antal: 410
Skadade: 0
Hävdtyp: Ohävdad kraftledningsgata
Hävdint: Svag
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 1 cm och 2 cm mossa
Dellokaler: 1
Datum: 17/8

I denna sydvända slänt i kraftledningsgatan, som omges av hyggen, frodas fältgentianan med många exemplar på en yta av ca 40 m². Fältvegetationen är rik, men ganska tunn trots avsaknad av hävd. Här växer bl.a. blåsippa, liljekonvalj, rödven och rönnplantor. Marken utgörs av en småblockig, kalkpåverkad morän.

35. Rigberg

Antal: 139
Skadade: 5
Hävdtyp: Slåtter i slutet av juli
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 - 2 cm och 1 - 2 cm mossa
Dellokaler: 4
Datum: 17/8

Området Rigberg utgörs av västvända ängsbackar med svagt spridda träd. Ängen vårdas av Nordanstigs naturskyddsförening. Uppgifter finns om att fältgentianan förutom ute på ängen även har funnits i skogen intill. Den kunde nu bara hittas på de mer öppna ytorna, både ovanför, hitom och nedanför bordet som syns på bilden. Några satt i kanten av körvägen i nederkanten. På en fläck med tunnare humustäcken i nederkanten var det tätare med fältgentiana. Plantorna var mest små till medelstora. Ängen slås i slutet av juli. Vegetationen varierar, men kan sägas utgöra en blandning av ängsväxter och skogsväxter, bl.a. olika bärris.

36. Sunds, NV om Finnåsen

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 5 cm
Dellokaler:
Datum: 17/8

Ganska säkert utgången lokal i högvuxen f.d. ängsmark med tjocka förnatäcken i närheten av husruin. Mycket lång tid sedan hävd. Uppvuxet sly och barrträd.

37. Finnes

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 4 cm
Dellokaler:
Datum: 17/8

Troligen utgången lokal i tomt- och ängsmark intill en sommarstuga med avtagande skötsel och sedan flera år ohävdade ängsmarker. Kollade både öst om hus och i ängsmarken österut, liksom längs stigen söderut, men utan resultat. Troligen för mycket förnaansamling. Det var välbetat till för ca 10 år sedan enligt ägaren.

38. Norrbäck, gård vid vägkorsning

Antal: 35
Skadade: 28
Hävdtyp: Gräsklippning
Hävdint: Hård
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 1 cm
Dellokaler: 2
Datum: 17/8

I gräsmattorna framför huset på bild och framför boden till vänster växer här hårt tuktade och småvuxna plantor av fältgentiana. De sätter nya grenar och blomknoppar. Mattfibbla, blodrot, brunört, ormrot och daggekåpa ingår i den kortklippta gräsmattan.

39. Norrbäck, näst östligaste gården

Antal: 215
Skadade: 10
Hävdtyp: Gräsklippning, tidig slåtter
Hävdint: Svag till hård
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 - 1 cm och 0,5 - 3 cm mossor
Dellokaler: 3
Datum: 17/8

Här växer fältgentianan på flera platser med olika typ av skötsel, dels omkring ladan på bild, ovanför huset, dels längs uppfartsvägen på tunet och dels norr om vägen nedanför gården, i en slagen fläck där man satt upp en skylt om artrik vägkant! Tunets magra gräsmatta klipps med gräsklippare. Andra ytor av den fina och artrika ängsvegetationen verkar slagna alternativt klippta tidigt. Omkring fältgentianorna vid ladan (till stor del av sätergentianatyp) har gräs rivits bort omkring plantorna. Lennart Sving som äger gården månar verkligen om sina gentianor och orkidéer. Andra arter som förekommer är t.ex. brudsporre, vitpyrola,

slåtterfibbla, plattlummer och kattfot. Det finns betydligt större ängsmarker omkring gården som är fina, men saknar hävd.

40. Norrbäck, östligaste gården

Antal: 24
Skadade: 5
Hävdtyp: Gräsklippning
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 - 1 cm
Dellokaler: 2
Datum: 17/8

Två fläckar med fältgentiana, dels bakom (norr om) boningshuset borta till vänster i bild och dels i denna välgkant. Gräsmattan bakom huset är gropig och klipps extensivt. Medelstora och små gentianor trivs i groparna. Ingemar Johansson som äger gården informerades och gladdes åt förekomsten. I välgkanten växer även röllika och mattfibbla mm.

41. Högbrand

Antal: 16
Skadade: 1
Hävdtyp: Slåtter av vallen
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 1 cm
Dellokaler: 1
Datum: 17/8

I den torra kanten mellan vallen mot söder och skogskanten i norr hittades här en grupp medelstora fältgentianor. Den har tidigare funnits på fler dellokaler där den nu inte kunde återfinnas. Själva tåkterna var gödselpåverkade och mindre lämpliga. Gräsvägen intill var mer lovande. Den magra kanten med gentiana var delvis slagen en gång under sommaren, men plantor fanns även i en oslagen del. Den avslagna plantan kompenstationstillväxte. Här växer bl.a. ängsskallra, rödven, matt/grå-fibbla, lingon, en noppa och daggekåpor.

42. Stakholmen, västra gården

Antal: 226
Skadade: 60
Hävdtyp: Slåtter, gräsklippning
Hävdint: Måttlig respektive hård
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 - 1 cm och 0 – 1 cm mossor
Dellokaler: 2
Datum: 17/8

En ny rikblommig lokal på båda sidor om landsvägen, dels i och intill den sydvända slänt som syns på bilden, på båda sidor om uppfarten till gården, och dels NV om ett stenröse vid

körvägen som leder till den lilla ladan söder om landsvägen. Några plantor växte också närmare denna lada. Den sydvända slänten hade slagits, annars var denna dellokal klippt återkommande med gräsklippare, medan lokalen i söder hade slagits tidigt som del i vägskötseln. De avslagna plantorna hade tillväxt därefter och var buskiga i växtsättet. Vid körvägen var de mindre gödselpåverkat än vissa omgivande täkter. Här sågs sommarfibbla, ögontröst, groblad, dagdkåpa, ängsnäva och röllika.

43. Pelles, V om Stakholmen

Antal: 267
Skadade: 84
Hävdtyp: Slätterbalk
Hävdint: Måttlig respektive hård
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0 – 1,5 cm och 0 - 1 cm mossor
Dellokaler: 6
Datum: 17/8

Fältgentianan verkar här finnas kvar på ungefär samma dellokaler som 2004, men i lägre numerär. I denna fina gårdsmiljö finns både gödselpåverkade täkter och magrare torrmarksfläckar på flera platser. På bilden syns två av dellokalerna söder om vägen, dels den grusiga vägs slänten och dels växtplatsen vid den lilla ladan och under tallen till vänster i bild. Den rikaste fläcken sågs annars vid en liten lada längre ner mot söder, där marken var torr och nästan bar. Enstaka exemplar växte också upp mot kant mellan åker och skog i norr (öst om gård). Förekomsten intill den breda stenmuren åt samma håll kunde inte återfinnas. Markerna uppskattades ha slagits med traktorbalk vid lite olika tidpunkter omkring månadsskiftet juli/augusti, kanske senare. En hel del gentianor var avslagna och hade kompenstationstillväxt. En del plantor var buskiga utan att vara skadade. I floran ingår både torrängsväxter och vissa gödselgynnade, såsom maskros. Blåsuga och kattfot kan nämnas.

44. Uppgårdsbodarna

Antal: 144
Skadade: 32
Hävdtyp: Slätter röjsnöre ganska sent
Hävdint: Svag till måttlig
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 2 cm och 0 – 3 cm mossor
Dellokaler: 2
Datum: 17/8

Fältgentiana hittades på både den södra och nordvästra sidan av den björkbevuxna ”hackslått” som hör till den mellersta vallen vid Uppgårdsbodarna. Plantorna var medelstora till stora och delvis avslagna, kompenstationstillväxande. Markerna som är ojämna av små block och gropar slogs med röjsnöre omkring 10 augusti enligt en man på vallen som var med på slättern. Han blev glad och intresserad av att höra att den växte där. Den ojämna marken hade gjort att mycket av vegetationen slagits av på lite högre höjd. Den friska vegetationen innehåller arter som ängsvädd, vispstarr, brudborste, blodrot, skogsviol och ekorrbär. Den gamla dellokalen vid den nedre vallen är nu inte längre en lämplig växtplats och gentianan troligen utgången.

45. Nybodarna

Antal: 153
Skadade: 2
Hävdtyp: Ohävdad, visst körslitage
Hävdint: Svag
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 2 cm och 1 – 5 cm mossor
Dellokaler: 1
Datum: 14/8

Vid infarten till denna ensamfabod växer gott om storvuxna fältgentianor, trots en ganska långvarig ohävd med högvuxet sly intill den mycket fina, timrade ladugården. Gentianan står i och intill infartsvägen. I vägen är det bara 1 cm förna, men därintill är det tjockare och tuvig av tuvtåtel. Fältgentianan växer där i mossan mellan tuvorna. Den tidigare dellokalen 30 m SO om huset är sannolikt utgången, där står nu tätt med yngre gran. Blodrot, lingon, lite kattfot, ängsskallra, mattlummer och enstaka blåsuga ingår i fältskiktet. Restaurering av ängsmarken och tunet är angeläget.

46. Bygget

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Slås med betesputs i juli
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Juli
Förnatj: 1 cm
Dellokaler:
Datum: 11/8

En troligen utgången lokal, om de inte finns kvar i fröbanken. Ägaren väl medveten om dess tidigare förekomst, senast uppskattad till för 4 - 5 år sedan. Då växte den omkring den steniga marken på bilden, ca 15 m ovanför liten brädlada. Längre tillbaks fanns den ca 100 m NV om gården, uppe i den magra kanten mellan vallen och skogskanten. Denna plats är fortfarande en lämplig plats, med gott om blåsuga och en del månlåsbräken. Även i skogskanten till höger om bild har den funnits. Markerna som är måttligt artrika och hävdade, slås i juli med betesputs, men gräset får åtminstone delvis ligga kvar. Fältgentianan här var tidigblommande, så kanske är det den samtidiga slåttern som tagit knäcken på den.

47. Klovens

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Vägkantsskötsel
Hävdint: Svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 2 cm
Dellokaler:
Datum: 11/8

Utgången lokal. Vägkant intill en lada vid Klovens, på vägen upp mot Bygget. Ägaren var mycket blomsterintresserad och hade ändå aldrig sett fältgentianan här under alla år. Vägkanten slås, men gräset får ligga kvar. Relativt trivial vägkantsflora.

48. Sörgården

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad/ klippt?
Hävdint: Måttligt
Blomtid: Okänd
Förnatj: 0,5 cm
Dellokaler:
Datum: 11/8

Här var det svårt att veta var den tidigare förekomsten varit. Letade vid tidigare koordinat, ovanför och nordväst om den vita eternitbyggnaden och ut mot vägen vid jordkällaren utan resultat. Det var gräsmattor och störd mark där, med kvävegynnad flora. Troligen både grävt och gödslingspåverkat. Längre västerut fanns däremot tidigare ängs- eller betesmark som hade varit lämpligare. Denna del genomsöktes bara extensivt. Möjligen finns den kvar längre bort från kontrollerat område?

49. Östergården

Antal: 7
Skadade: 0
Hävdtyp: Ska slås sent i år
Hävdint: Svag
Blomtid: Mitten av juli och augusti
Förnatj: 1 cm och 2 cm mossor
Dellokaler: 1
Datum: 11/8

En liten, men intressant lokal mellan boningshuset på Ystegården och sjön. Här finns både senblommande (flest i år, delvis buskigt växtsätt) och tidigblommande fältgentiana. Båda växte nu på en fläck med fin friskängsvegetation söder om gräsvägen som leder ner till vattnet (bakom enarna i bild). Detta ängsparti har haft en svag hävd under några år, men skulle slås sent i år. Fältgentianan har tidigare haft en större utbredning på gården, bl.a. längs stigen söderut ner mot skogen (mitt i bild) och norr om nämnda gräsväg. Även där finns fin, men

ohävdad ängsmark med visst slyuppslag. Mattlumner indikerar en tidigare hårdare hävd. I den artrika floran ingår även kattfot, ormrot, blåsuga, brudborste, ängsfryle, ljung, lingon, blodrot mm. Bilden på försättsbladet är tagen här.

Bjuråker

50. Skäftesvallen

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Senblommande
Förnatj: 2 cm och 2 cm mossor
Dellokaler:
Datum: 18/8

Troligen utgången lokal. En glänta långt in i skogen med en före detta fäbod, nu raststuga längs vandringsled. Slåtter har tidigare skett idéellt i juli, men förnaansamling har nu pågått sedan flera år. Vegetationen utgörs av en blandning av ängsväxter, skogsväxter och ohävdarter, vilket kan illustreras av arterna ormrot, blåsuga, kruståtel, ögonpyrola, mjölkört, hallon och hundkex. En relativt gammal naturskog omger vallen.

51. Bäcksvedjorna, f.d. fäbodstuga

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävd, slagen gräsväg
Hävdint: Svag
Blomtid: Okänd, troligen tidigblommande
Förnatj: 5 cm
Dellokaler:
Datum: 18/8

En sannolikt utgången lokal. Ej heller återfunnen 2004 och 2012. Lite oklart om den växte på lokalen på bild, eller i skogen lite mot väster vid stugruin. Ohävdad före detta ängsmark med tjocka förnatäcken och en slagen gräsväg till förfallna stugor.

52. Bäcksvedjorna vid fäbodstuga

Antal: 109
Skadade: 5
Hävdtyp: Gräsmatteskötsel
Hävdint: Hård
Blomtid: Andra halvan av juli
Förnatj: 0,5 cm och 1 cm mossor
Dellokaler: 1
Datum: 18/8

Här mellan gårdsgården och fäbodstugan växte nu gott om småvuxna och överblommade fältgentianor. De satt både vid brunnen, på den lilla kullen och till vänster om bilden. Marken är torr till frisk, ojämn och mager och kläs av en relativt artrik flora. Gräsmattan har klippts rätt hårt, men ojämnheterna gynnar gentianan, liksom att vissa delar klippts svagare. Här växer arter som sommarfibbla, daggkåpor, ormrot, hagfibbla, slätterblomma, ängsnäva, prästkrage, blodrot, dvärglumner och lite blåsuga. Även lupin förekommer tråkigt nog.

53. Furuberg, N om landsvägen

Antal: 189
Skadade: 50
Hävdtyp: Gräsklippning med uppsamlare
Hävdint: Måttlig till hård
Blomtid: Mitten av augusti
Förnatj: 0,5 cm
Dellokaler: 1
Datum: 18/8

Ny lokal i en sydvänd och torr slänt mellan stora vägen och några tomter i Furuberg (10 m²). Växtplatsen låg 3 till 7 meter från vägen. Slänten klipps av tomtägarna och skulle nu inte klippas fler gånger i år. Tomtägarna var växtintresserade och blev mycket glada över förekomsten och kommer troligen vårda lokalen på ett bra sätt. De små till medelstora plantorna hade kompenstationstillväxt efter avklippning. Andra arter var gråfibbla, röllika, smultron, vitklöver, blåbär, blodrot, ljung och lite kattfot.

54. Flinttorpet

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad, klippt, röjsnöre
Hävdint: Måttlig, svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 0,5 - 4 cm
Dellokaler:
Datum: 18/8

En troligen utgången lokal där fåren betade fram till för 1999, men nu innehåller ohävdade marker med högvuxen vegetation och tjocka förnatäcken både ovanför och nedanför gården. Delar hade slagits med röjsnöre, tun och uppfart hade klippts. Tidigare lokaler till höger och vänster om bild har nu inga förutsättningar för förekomst.

55. Oxåsen

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Tidigt slaget, klippt, ohävdad
Hävdint: Måttlig/ svag
Blomtid: Tidigblommande
Förnatj: 2 cm
Dellokaler:
Datum: 18/8

En välskött torpmiljö i sydvänd terräng med stora gräsmattor och några fina ängsmiljöer, men utan återfynd. Svårt att bedöma om den är utgången eller ej. Sökte både vid ängsbacken i bild och omkring jordkällaren längre upp, samt nere vid den lilla ladan längre ner i backen och längs vägkanter. Den första platsen är en stenig äng med spridda lövträd, buskar och normal friskägsvegetation. Vid jordkällaren är det en artrikare flora med inslag av blåsuga och kattfot. Dessa platser var slagna med röjsnöre och gräset bortforslat för några veckor sedan. Vid nämnda lada var det nu ohävdad och inga förutsättningar för fältgentiana.

56. Sniptorpet, 2 km S om Furuberg

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad, klippt, slaget
Hävdint: Svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 1 - 4 cm
Dellokaler:
Datum: 18/8

En sannolikt utgången lokal vid en sporadiskt använd sommarstuga, där man lagt marksten på stora ytor omkring huset. Några små ytor hade klippts eller slagit, medan största delen av gräsmarkerna var ohävdade sedan länge. Det finns små rester av ängsflora kvar, men förnaansamlingen är stor. Ej heller återfunnen 2004.

Bergsjö

57. Kråkbäcksvallen

Antal: 1200
Skadade: 115
Hävdtyp: Sen slåtter, gräsklippning
Hävdint: Måttlig respektive hård
Blomtid: Juli
Förnatj: 0,5 cm och 1 cm mossor
Dellokaler: 2
Datum: 11/8

En mycket rik lokal för fältgentiana i Kråkbäcksvallens öppna och sydvända marker. Den växer dels i den klippta delen mitt i bild, öster om det låga stenröset som ses i bildens vänstra sida. Där räknades 115 avklippta och i viss mån kompensationsstillvuxna små plantor. Den stora mängden växte dock på ca 200 m² i den ännu oslagna ängen där nedanför (hitåt i och utanför bild). Där ingår både en torrbacke och friskäng som verkar hävdas årligen. Plantorna var både stora och små. De räknades grovt på slutet. Stora ogödslade vallar breder ut sig söderut. Bland växterna noterades bl.a. bockrot, skogsklöver, ormröt, röllika, vitmåra, rödven, vårbrodd, ängsnäva, stagg, prästkrage, daggekåpa, brudborste och en planta av blåsuga.

Gnarp

58. Åsvallen

Antal: 12
Skadade: 4
Hävdtyp: Slåtter i början av augusti
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av juli
Förnatj: 0,5 cm och 1 cm mossor
Dellokaler: 1
Datum: 11/8

Här uppe i det nordöstra hörnet av Åsvallens fina miljöer växte nu fältgentiana på en liten fläck (1 m²) längst till höger i bilden. Här går en liten stig genom ängen. Just i denna södra del av ängen finns ett artrikt parti, något undersilat. Ängen var slagen sedan en vecka tillbaka och gräset borttaget. Lite uppväxande sly söder om växtplatsen hålls förhoppningsvis undan. Mattlummer, dvärglummer, viol, blodrot, ängskovall, ängsnäva, ängsskallra, ljung noterades.

Los

59. Rullbo, Bygget

Antal: 384
Skadade: 0
Hävdtyp: Väggkantsslåtter
Hävdint: Svag till måttlig
Blomtid: Slutet av juli
Förnatj: 0,5 - 1 cm
Dellokaler: 2
Datum: 8/8

En rik lokal längs drygt 100 m av vägens södra sida på delvis grusiga ytor, där vägen fick ny dragning för 20-talet år sedan. Ca 1 till 5 meter från väg, både i diket och på grusig kulle i öster. Svag väggkantsslåtter med bitvis gott om lågvuxet sly, ännu inte slagen. Fältgentianan växer dock även i anslutning till detta. Många plantor är småvuxna, t.o.m. enblommiga, en

följd av den grusiga och bara marken. Andra arter var bl.a. dvärglummer, ormrot, ögontröst, rödklöver, prästkrage, ljung, blodrot och käringtand.

60. Gruvbyn

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Tidig alt. sen slåtter
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av juli
Förnatj: 1,5 cm
Dellokaler:
Datum: 8/8

Här på Torbjörn Eliassons tomt växte fältgentianan, senast för 9 år sedan, på flera platser i de västvända ängsbackarna ovanför huset. Här slår Torbjörn olika delar tidigt eller sent och drar undan gräset. Han har varit väl medveten och intresserad av förekomsten, men ändå har den försvunnit. Bland växterna i den fina friskängsvegetationen noterades nu blodrot, ormrot, kattfot, gullris, ängsnäva, rödven, brudborste och ängsfryle.

61. Hästtjärn, O väg till Johans loke

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 4 cm
Dellokaler:
Datum: 8/8

Sannolikt utgången. En något svårfunnen lokal längs en mycket örtrik traktorväg genom skogen, i närheten av ett par sänkor (troligen den loke som avses). Här har det varit ohävdad länge. I den frodiga växtligheten ingår ängsnäva, knagglestarr, brudborste och slåtterblomma. Även kanten av skogsbilvägen ovanför genomletades utan resultat.

62. Karlsberg, Hedlunds gård

Antal: 26
Skadade: 0
Hävdtyp: Hästbete
Hävdint: Svag till måttlig
Blomtid: Början av augusti
Förnatj: 2 cm
Dellokaler: 2
Datum: 8/8

Hästbetad hagmark med fältgentiana på 2 platser, flest i den mellersta delen av hagen där det huvudsakligen är betat i gångarna mellan uppväxande löv och granar (till vänster om bild). Där hittas den i kanterna mot obetade fläckar. I det öppnare, västra partiet på bilden, hittades

bara ett par plantor, 10 m öst om en flat häll. Även fröståndare från förra året förekom. Den första platsen utgörs av en östvärd, stenig backe med tämligen frodig, frisk ängsvegetation. Här ses bl.a. rödklöver, stembär, tuvtåtel, röllika, blodrot, prästkrage, ängsnäva samt lite dvärglumner och kattfot. Den andra dellokalen är magrare, med inslag av lingon.

63. Tensberg, gammelvallen

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 4 cm
Dellokaler:
Datum: 9/8

En utgången lokal som nu består av 30-årig granskog och en kant mot hygge med en ointressant vegetation. Utgången sedan länge enligt Torbjörn Eliasson.

Färila

64. Lillskog, skolan

Antal: Fler än 500
Skadade: (20)
Hävdtyp: Slätter med röjsnöre augusti
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av juli
Förnatj: 2 cm mossor
Dellokaler: 1
Datum: 5/8

En rik lokal på skolgården, SV om den f.d. skolbyggnaden. Ägaren Markus Persson berättade att han precis hade slagit den fina torr/friskängen med röjsnöre. Han uppskattade antalet fältgentianor till fler än 500. De avslagna som sågs nu hade frökapslar. År 2002 fanns 3 – 4 exemplar, sedan ökade de radikalt, för att 2012 vara 487 st. På 1990-talet var här igenväxt, men röjdes och fårbetades, för att sedan 2004 slås i första halvan av augusti. Några plantor hittades också i den klippta gräsmattan, där några uppvisade viss kompenstationstillväxt. Här förekommer även höstlåsbräken och violett fingersvamp! Andra växter som noterades var ängsviol, ormrot, blodrot, gråfibbla, vitklöver, röllika, ärenpris och gullris. Markus hade inte sett till fältgentiana på den tredje tidigare lokalen i Lillskog (väst om väg).

65. Lillskog, O om tröskvandring

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Slås i juli, gräset delvis kvar
Hävdint: Svag
Blomtid: Sannolikt tidigblommande
Förnatj: 5 cm inkl. mossor
Dellokaler:
Datum: 5/8

Den fina, välbevarade tröskvandringen omges av en 5 – 10 m bred remsa med tidigare hackslått med en varierad ängsvegetation där fältgentiana tidigare förekommit. Här slogs det tidigt i juli och troligen en gång till senare; gräset verkar åtminstone delvis ligga kvar och ganska tjocka moss- och förnalager har byggts upp. Kanske en markstörning skulle kunna locka eventuellt fortfarande grobara frön av fältgentiana att gro? Växter som noterades var smultron, dagdkåpa, ängsnäva, lingon, prästkraze, ögontröst och ekorrbär.

66. Kölströmmen, älvstranden

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Älvstrandsdynamik
Hävdint: Hård
Blomtid: Okänd
Förnatj: 0,5 cm
Dellokaler:
Datum: 9/8

Här vid den södra stranden av Ljusnan, vid Kölströmmen, hittade Peter Ståhl år 2015 ett exemplar av fältgentiana, men den kunde nu inte återfinnas. Om arten lyckas hålla sig kvar på platsen visar sig kanske under 2017, då arten ju behöver två år innan eventuella frösådda plantor blommar. Det troliga är väl ändå att förekomsten var tillfällig. Fröspridda arter lever annars gott här, då älvstranddynamiken håller strandvegetationen tunn och nästan fri från förna. Typiska arter i denna ängsvädd/blåtåtelstrandäng är dessutom käringtand, vitmåra, blodrot, tätört och brunört.

Ovanåker

67. Våsbo fäbodar

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Fårbete, slåtter i slutet av juli
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Okänd
Förnatj: 2 cm inkl. mossor
Dellokaler:
Datum: 5/8

Troligen utgången. Genuina, välbevarade och fortfarande brukade fäbodmiljöer med relativt artrika och varierade naturbetesmarker och slåtterängar, som nu var slagna till största delen. Ägarna till de två nedre vallarna var väl medvetna om fältgentianans förekomst, men hade varken sett eller hört att den funnits på länge. Letade nu speciellt på Hagavallen och Lassas. På den senare går får och betar måttligt hårt. Variationen är stor på olika delar av området, vissa artrika, andra fetare eller dominerade av stagg med en del annat mellan tuvorna. Vid den tidigare koordinaten, som visas på bilden, är det blockigt med stagg, ormröt, små daggkåpor, sommarfibbla, blodrot, rödven, liten blåklocka, vårbrodd, grästhjörblomma, ängsfryle och gråfibbla. Små jordblottor förekommer.

68. Morabo Norra

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Fårbete
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Okänd
Förnatj: 1 cm
Dellokaler:
Datum: 5/8

Inhägnat naturbete i norra delen av en fin fäbodmiljö. Det är svårt att veta om fältgentianan håller sig kvar här i betesmarken. Hagen betades nu av får som kan ha betat av eventuella plantor. Det verkar ha varit ett tidigt betespåsläpp, vilket inte gynnar gentianan. Vegetationen varierar ganska mycket i den relativt stora inhägnaden; här förekommer både relativt feta, kvävepåverkade partier och magrare delar med stagg, vårbrodd, rödven, ormröt, blodrot och ängsfryle. Även ytorna närmare vägen, innanför grinden, letades igenom. Där var det slaget i delar, medan andra var oslagna och förnarika.

69. Morabo Södra

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Får-, hästbete, slås sent, ohävd
Hävdint: Hård, måttlig respektive svag
Blomtid: Troligen tidigblommande
Förnatj: 1 - 3 cm
Dellokaler:
Datum: 5/8

En sydvänd fäbodmiljö, där fältgentiana tidigare har noterats på tre dellokaler, men nu inte kunde återfinnas. Kanske har djuren betat bort den, eller så är den utgången. Bakom huset var det nu ohävd sedan länge och olämpligt. Nere på tunet, vid brunnen var det ännu oslaget och magert med normal ängsvegetation, utan speciell förnaansamling. I det steniga, nordöstra hörnet av betesmarken, som anas i bildens högra sida bortom aspridån, var det en fin flora, samt enstaka enar och en del betesrator. I beteshagen sågs nu 2 hästar och ett 20-tal får. Prästkrage, fårsvingel, smörblomma, stagg, rödven, ängsviol, blodrot och daggkåpor är några av de arter som ingår i vegetationen.

Arbrå

70. Hästberg

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Kobetat hela sommaren
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Okänd
Förnatj: 0,5 - 2 cm
Dellokaler:
Datum: 5/8

Ett 14 ha stort inhägnat naturbete i östra delen av byn Hästberg. Tidigare har här funnits flera dellokaler med fältgentiana som nu besöktes utan resultat, bl.a. vid bagarstugan på bild. Troligen är fältgentianan utgången från Hästberg; inte heller markägaren som visade runt kände till att den funnits här. Ett större antal Highland cattle betar här hela betessäsongen. I hagmarken finns annars flera fina delar med en ängsvegetation som ser gynnsam ut. Dessutom var betet ojämnt med delar som bara betats svagt, åtminstone hittills i år. Andra delar är tydligt kvävepåverkade.

71. Östansjö, Blixts

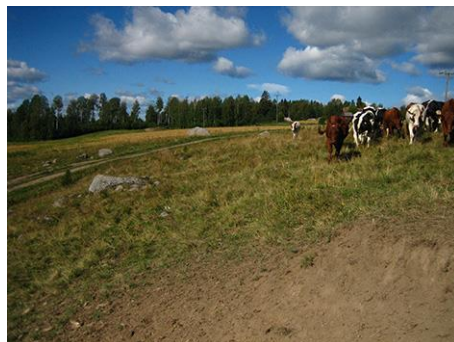
Antal: 270
Skadade: 0
Hävdtyp: Slåtter i augusti
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Början av juli
Förnatj: 1 cm
Dellokaler: 1
Datum: 2/8

Artrik friskäng på kvävefattig mark, svagt sluttande mot SO. Öppet med enstaka buskar och granplantor, men kanten är röjd i år. Ängen slås troligen årligen; hässjevirk står under ett träd. Tunt humustäcke. Fältgentiana växte på ca 1000 m² i ängens nordöstra fjärdedel. Den var nu överblommad sedan ett par veckor. Nu sågs även mycket brudsporre, kattfot, stagg, ängsvädd, vårbrodd, ängsskallra och ormrot, liksom liten blåklocka, fyrkantig johannesört, månlåsbräken, brudborste, samt överraskande nog en fläck med naturaliserad gräslök!

72. Östansjö, Mose backe/Spårs

Antal: 16
Skadade: 4
Hävdtyp: Betat av 15 kalvar
Hävdint: Hård
Blomtid: 1: a halvan av juli
Förnatj: 0,5 - 1 cm
Dellokaler: 1
Datum: 2/8

Sydvänd och artrik backe på frisk mark, där fältgentianan var överblommad sedan flera veckor och troligen till stor del bortbetad, trots en måttlig besättning på 15 ungdjur. Som exempel uppskattades antalet plantor år 2012 till så mycket som 2000 till 3000! Det kan möjligen vara så att ett tidigt påsläpp har missgynnat arten och att rådgivning kan behövas. Hagmarken är öppen och utan störande gödselpåverkan, med ett mycket tunt humustäcke. Rator och jordblottor förekommer. Exempel på arter är ängsskallra, ängsvädd, stagg, kattfot, slätterblomma och vårbrodd.

Alfta

73. Skalen

Antal: 60
Skadade: 0
Hävdtyp: Slåtter i augusti och efterbete
Hävdint: Hård
Blomtid: Månadsskiftet juni/juli
Förnatj: 0,5 cm
Dellokaler: 1
Datum: 2/8

Ensamgård där ängsmarkerna restaurerats på ett fint sätt av Stefan Olander. Fältgentianan växte alldeles på nordvästra sidan av infartsvägen till gården, hitom björken och stenblocket på bilden. Där stod 60 reproduktiva plantor, överblommade sedan länge. Den välhävda och artrika ängen, som är lågvuxen och torr till frisk, slås i augusti och efterbetas. Exempel på arter är rödklöver, fyrkantig johannesört och höstlåsbräken. Nattviol ses rikligt i andra delar av ängarna.

74. Tulpans

Antal: 241
Skadade: 0
Hävdtyp: Slåtter i augusti resp. sent bete
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten av juli
Förnatj: 1 – 2,5 cm
Dellokaler: 4
Datum: 2/8

En mycket vacker och levande gårdsmiljö med naturbeten och ogödslade slätterängar på höjderna strax ovanför Skålsjögården. Även de rapporterade lokalerna Skålsjögården och Öneberg avser denna lokal. Fältgentianan har minskat något sedan sina glansdagar, men förekommer fortfarande på fyra dellokaler. Dessa finns på sydvästra och nordvästra sidan om det mycket stora odlingsröse som syns på bilden, längre norrut också vid en liten ängslada på infartsvägens västra sida (vid ladans västra och södra sida) och slutligen i en svacka strax norr om boningshuset.

De två första dellokalerna ligger i artrik friskäng, som sedan 3 år betas av grannens kreatur. Betespåsläppet sker relativt sent, vilket gynnar fältgentianan. Några av ängsarterna är backruta, stagg, klockpyrola, ängsskallra, prästkrag, liten blåklocka, stenbär och röllika. Delområdet vid ladan i norr sköts med slåtter, men gräset får ligga kvar och vegetationen börjar vara högvuxen med inslag av piprör och flera cm mossor. Mattlummer, dvärglummer och liljekonvalj är några av de andra växterna. Gentianan ses även mot den magrare skogskanten. I svackan närmare boningshuset sågs bara ett par exemplar i den sydvända slänten. Fältgentianan på Tulpans är typiskt sett relativt högvuxen (10 – 25 cm). Gårdsägarna är mycket positiva till skötseln av de naturliga fodermarkerna, men orken börjar tryta.

Bollnäs

75. Sjösveden

Antal:	158
Skadade:	19
Hävdtyp:	Slåtter röjsnöre, gräsklippning
Hävdint:	Hård till måttlig
Blomtid:	Början/mitt juli, 2: a halvan aug
Förnatj:	0,5 - 2 cm och 0 - 3 cm mossor
Dellokaler:	6
Datum:	3/8

Här i finnbyn Sjösvedens sydvända och ogödslade ängsmarker hittades fältgentiana på sex olika platser i ängsmark, klippta gångar, vägkanter och tomtmark. Här förekommer både tidigblommande och en ljusblommig, senblommande variant (en dellokal). Alf Albertsson sköter om det mesta av markerna med röjsnöre på sensommaren. Alf är växtkunnig och brukar hålla blomstervandringar här i byn.

Dellokalerna ligger i gräsgången i bild, intill Alfs garage (uppe till höger om bild), i grusig kant av byns genomfartsväg, på Alfs bror och hans frus tomt öster om densamma, i uppfarten till en annan stuga söder om deras och SO om en stuga ännu längre ner i sluttningen (den ljusa typen). En intressant notering är att fältgentiana slog upp rikligt på en liten fläck på broderns tomt efter att gräsmattan mossrivits för några år sedan. De senblommande plantorna uppvisar kompensationstillväxt, men inte de tidigblommande. Även brudsporre, nattviol, pillerstarr, månblåbräken, gråfibbla, vitmåra, vitpyrola m.fl. förekommer i ängarna.

76. Vittsjön 2, 400 NV Grannas

(Tomtas)

Antal:	1550
Skadade:	0
Hävdtyp:	Sen slåtter
Hävdint:	Måttlig
Blomtid:	Början av juli, början av augusti
Förnatj:	0,5 cm och 2 cm mossor
Dellokaler:	1
Datum:	3/8

Denna lokal, som även kallats Tomtas, uppvisade allra flest fältgentianor under sommarens inventering i Hälsingland. De sista hundratalen räknades dock bara grovt. Här finns rikligt av både de tidig- och senblommande typerna. De senare är ofta storvuxna och delvis av den buskiga typen utan genomgående huvudstam. Kanske sågs också den ljusa typ som finns vid Sjösveden. Lokalen ligger i en artrik och välskött äng i en sydsluttning omgiven av granskog. Fältgentiana hittas på nästan hela ängen, utom i de fuktiga delarna i öster, där en liten källbäck rinner fram och skapar översilade partier. Enstaka enar och spridda årsskott av viden förekommer på den annars öppna marken. Hundratala brudsporrar finns också spridda. Andra arter är bl.a. vitpyrola, månlåsbräken, knagglestarr, jungfru Marie nycklar, slätterblomma, ormrot, kärtistel, stagg, ängsskallra, vårbrodd och fyrkantig johannesört.

77. Vittsjön 3, Tomtas äng

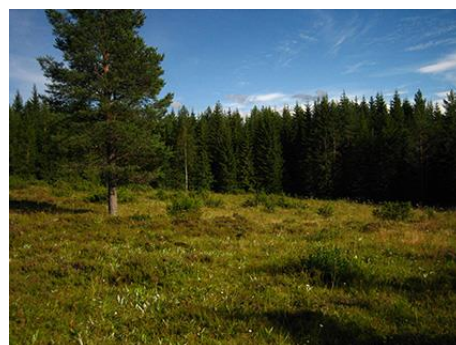
Antal: 513
Skadade: 0
Hävdtyp: Slåtter sent
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Slutet av juli
Förnatj: 3 cm mossor
Dellokaler: 2
Datum: 3/8

En öppning i granskogen, svagt sydvänd, med fin ängsvegetation som verkar slås sent, med skiftande intensitet. De två dellokalerna på denna individrika lokal flyter i stort sett samman. Ängen är tydligt kalkpåverkad med förekomst av brudsporre, tvåblad och darrgräs. Relativt mossigt. Gentiana växer i de friska och fuktiga delarna, medan de något torrare och magrare delarna med ljung och mattlumner inte hyser arten. Andra arter är blodrot, strätta, rödven, ängsskallra, stagg, ängskovall, ormrot, ängsnäva m.fl.

78. Vittsjön 1

Antal: 34
Skadade: 0
Hävdtyp: Slåtter vissa år
Hävdint: Svag
Blomtid: Mitten – slutet av juli
Förnatj: 4 cm mossor
Dellokaler: 1
Datum: 3/8

En större, öppen och kalkpåverkad friskäng i svag sydsluttning som, även den, slås sent med skiftande intensitet. Ljung karaktäriserar vegetationen. Den nedre delen utgörs av fuktäng. Fältgentiana sågs nu växa i dess nordvästra hörn, på en del som verkar ha slagits för ett par år sedan att döma av de spridda 1- till 2-åriga barrträdsplantorna. Här växer gentiana mellan ljungtuvor tillsammans med tvåblad, brudsporre, och dvärglumner, vilka indikerar undersilning, men även stagg och kattfot. Andra delar av ängen är stadda i begynnande igenväxning med 3- till 4-åriga barrplantor och mycket strätta, samt pösiga moss- och förnatäcken. Andra arter är bl. a. ormrot, brudborste, blodrot, slätterblomma och älggräs.

79. Rimsbo

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Slåtterbalk, ohävdad
Hävdint: Måttlig resp. svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 1 resp. 5 cm
Dellokaler:
Datum: 3/8

En lokal med flera tidigare växtplatser i byn, där fältgentiana inte har setts sedan omkring 5 år och heller inte nu. Dellokalen på bild, mellan vall och en magrare ängskant i norr, var dock slagen vid inventeringstillfället. Nere vid badplatsen såg det lämpligare ut, medan den tidigare växtplatsen bakom boningshuset på kullen i sydost var ohävdad sedan flera år. Exempel på arter vid tidigare lokalen på bild var stora daggkåpor, ängsnäva, lingon, åkervädd, ängskovall, ängsviol, vårbrodd, starr och liten blåklocka.

80. Mickels äng

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdad
Hävdint: Svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 4 cm
Dellokaler:
Datum: 4/8

Ett litet torp i skogen som möjligen används som jaktstuga eller dylikt. Ängsmarken intill stugan är ohävdad sedan många år, utom en liten fläck. Tjocka humuslager (3 - 6 cm) och dåliga förutsättningar för fältgentiana. En del allmänna ängsväxter förekommer. Vid de tidigare koordinaterna är det någon typ av vall/viltåker. Fältgentianan är troligen utgången.

Hanebo

81. Södra gården, Jansbo

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ohävdat, uppfart
Hävdint: Svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 2 - 7 cm
Dellokaler:
Datum: 3/8

Liten obebodd gård som troligen används sporadiskt. De före detta ängsmarkerna omkring huset (max 0,5 ha) har inte hävdats på många år och nu har ohäldsvegetationen tagit över till största delen och fältgentianan har dåliga förutsättningar. Speciellt norr om huset, som anges som tidigare växtplats, är det fet vegetation och tjocka förnatäcken. Ängsnäva, stormåra, hallon och höga gräs är typiska. På gårdsplanen mellan hus och lada är det lite torrare och lägre vegetation. Ett litet parti vid uppfarten har också slagits. Där ses ormrot, liten blåklocka, rölleka, prästkrage, bergsyra och brunört. Inte heller detta parti ser ut att passa fältgentianan, som sannolikt är utgången.

82. Persbo, numera obebodd gård

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Ungdjursbete hela säsongen
Hävdint: Hård
Blomtid: Tidigblommande
Förnatj: 0,5 cm
Dellokaler:
Datum: 4/8

Obebodd gård, omgiven av en flera hektar stor hägnad naturbetesmark där det går ett 20-tal kvigor sedan maj månad. Förutsättningarna för fältgentiana att blomma och sätta frö är små med denna hävdregim. Ägaren till Larsbo gård intill sköter om stängslingen (vilthägn). Delar av markerna har störande gödselpåverkan (nässlör, groblad mm.), medan andra ser ut att vara mindre påverkade med en fin ängsvegetation. Darrgräs ses i en sådan del där det står spridda björkar. Annars är det mest öppet. Det relativt hårda betet, med ett tidigt påsläpp, har bara lämnat små ratade fläckar. På den angivna tidigare växtplatsen nedanför liten lada, närmare vägen, är det något fuktigt och en vegetation av bl.a. ormrot, kärrviol, prästkrage och ängsvädd. Fältgentianan återfanns ej, men kan finnas kvar – bara den tillåts ta sig upp och fröa av sig.

83. Stugubacken

Antal: 857
Skadade: 1
Hävdtyp: Sen slåtter i augusti
Hävdint: Måttlig
Blomtid: Mitten juli – början av augusti
Förnatj: 1 - 2 cm inkl. mossor
Dellokaler: 2
Datum: 4/8

Större område (ca 2 ha) med friskäng på och i sidorna av en blockfattig kulle, ca 200 m öster om tidigare lokaluppgifter. Fältgentiana växte rikligt i ett tämligen artrikt parti i ängarnas östra del (bilden) och verkar ha en långt utdragen blomningstid. Här förekommer även vita exemplar vissa år. Hanebo Naturskyddsförening sköter om markerna på ett bra vis. Tidigare år har några tjurar och får betat stora delar, medan ängen med fältgentiana har slagits i mitten av augusti. I år slås allt med slåtterbalk vid olika tidpunkter, nämnda äng sist. De två nu registrerade dellokalerna är egentligen sammanflytande. Intressant var att en del gentianor växte i relativt högvuxen vegetation med ängsnäva, och då var riktigt långa och gängliga. Violett fingersvamp var ett roligt fynd. Andra arter var ormröt, tibast, vårbrodd, gulvial, sommarfibbla, ängsskallra, blodrot, dvärglumner och nattviol.

84. Sva, Hanebo

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Klippt stig, ohävdad
Hävdint: Måttlig resp. svag
Blomtid: Okänd
Förnatj: 2 - 5 cm
Dellokaler:
Datum: 4/8

Västvänt bryn med torr till frisk ängsvegetation nedanför en liten lada. Det är ganska lågvuxet, men börjar samla på sig förna i olika grad. En gång är klippt genom gräset. Fältgentiana kunde nu inte återfinnas, men kan mycket väl ändå finnas kvar på denna lilla lokal. Floran består bl.a. av bockrot, kattfot, vårbrodd, rödven, ormröt och lingon.

85. Digerberget (2)

Antal: Ej återfunnen
Skadade:
Hävdtyp: Skogsmark
Hävdint: -
Blomtid: Okänd
Förnatj: -
Dellokaler:
Datum: 4/8

Lokalen är felaktig, ligger mitt i skogen och långt från närmaste gård. Troligen är den sammanblandad med en rik förekomst av myskmadra, alternativt stor låsbräken som ska förekomma i denna mycket rika och frodiga skogssluttning. Andra arter är vårärt, skogsvicker, tibast, svart trolldruva och skogsnycklar.

